

BÀI VIẾT SỐ 3

(Nghị luận văn học)

(2 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Biết vận dụng kiến thức về lí luận văn học, lịch sử văn học và các tác phẩm đang học để viết bài nghị luận văn học ; biết phân tích, bình luận và đánh giá một ý kiến bàn về văn học.

– Có kĩ năng tìm ý và lập dàn ý cho bài văn nghị luận về một ý kiến bàn về văn học. Biết trình bày và diễn đạt các nội dung bài viết một cách sáng sủa, đúng quy cách. Có kĩ năng viết đoạn văn, bài văn nghị luận hoàn chỉnh.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

a) *Bài viết số 3* là bài nghị luận văn học nhưng tập trung vào nghị luận về một ý kiến bàn về văn học. Khác với *Bài viết số 2* yêu cầu nghị luận về một tác phẩm thơ, đối tượng bàn luận của *Bài viết số 3* là các nhận định, ý kiến về thơ và về đặc điểm của văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945. Phạm vi tác phẩm minh họa cho các nhận định, ý kiến ấy chủ yếu là những tác phẩm thơ đã học trong SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

b) Trong bốn đề văn nêu ở *Bài viết số 3* có một đề bàn về một ý kiến lí luận văn học, cụ thể là bàn về thơ, đó là ý kiến của nhà phê bình Nga Bi-ê-lin-xki (Đề 2). Ba đề còn lại là đề nghị luận về một nhận định về lịch sử văn học. Đề 1 bàn về đặc điểm "sử thi và cảm hứng lãng mạn", Đề 3 bàn về đặc điểm nội dung "cảm hứng đất nước". Cả hai đề đều nói về đặc điểm của văn học Việt Nam sau năm 1945. Đề 4 bàn về đặc điểm trong quá trình sáng tác của tác gia Tố Hữu.

Như thế, để làm được các đề lí luận văn học, cần chú ý trang bị cho HS những hiểu biết cơ bản về đặc trưng, vai trò và nhiệm vụ của thơ và liên hệ với các tác phẩm thơ đã học để làm sáng tỏ những hiểu biết về thơ đã nêu. Đối với hai đề về lịch sử văn học cần nắm vững bài *Khái quát văn học Việt Nam từ Cách mạng tháng Tám 1945 đến hết thế kỉ XX*, hiểu đúng các khái niệm *sử thi*, *lãng mạn*, *cảm hứng đất nước*, v.v. và làm sáng tỏ qua những tác phẩm đã học, cũng chủ yếu là các tác phẩm thơ.

2. Về phương pháp

– Các đề nghị luận về một ý kiến, nhận định về lí luận văn học và lịch sử văn học đều là những vấn đề khó đối với HS phổ thông, nhất là đề bàn về lí luận văn học. Vì thế GV tùy vào trình độ cụ thể của HS lớp, trường mình dạy mà lựa chọn hoặc ra đề cho phù hợp, miễn là tập trung vào dạng đề đáp ứng được yêu cầu về nội dung, đề tài của *Bài viết số 3* : bàn về một nhận định, ý kiến về lịch sử văn học hoặc lí luận văn học.

– Đây là bài viết trong 2 tiết trên lớp. Với thời gian như thế, GV cần xác định yêu cầu cho bài viết một cách phù hợp (về nội dung, về độ dài,...), không

yêu cầu quá cao, chú ý đánh giá các yêu cầu về kiến thức cơ bản về lí luận văn học, về lịch sử văn học ; kĩ năng viết bài, nhất là kĩ năng diễn đạt và trình bày bài viết.

III – GỢI Ý VỀ CÁCH LÀM CÁC ĐỀ VĂN

Đề 1. Nền văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945 là "nền văn học chủ yếu mang khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn".

Anh (chị) hãy trình bày ý kiến của mình về nhận định trên.

Để làm tốt đề văn này, cần nêu được một số ý sau đây :

a) Trình bày cách hiểu của người viết về *khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn*. Đây là phần giải thích : Sử thi và lãng mạn là gì ? Vì sao văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám lại "chủ yếu mang khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn" ? Bài *Khái quát văn học Việt Nam từ sau Cách mạng tháng Tám 1945 đến hết thế kỉ XX* trong SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một đã nêu khá rõ nội dung này.

b) Khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn đã thể hiện trong các tác phẩm văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám như thế nào ? Đây chính là phần chứng minh, phần chính của bài viết. Cần dẫn ra và phân tích được đặc điểm sử thi và lãng mạn qua nhiều tác phẩm cả văn xuôi và thơ. Tuy nhiên, các tác phẩm văn xuôi chưa học nên có thể dẫn ra một số tác phẩm đã học ở SGK *Ngữ văn 9* như *Làng* (Kim Lân), *Chiếc lược ngà* (Nguyễn Quang Sáng), *Những ngôi sao xa xôi* (Lê Minh Khuê),... Còn lại chủ yếu là phân tích các tác phẩm thơ vừa học trong SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

c) Bình luận về vai trò và tác dụng của khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn trong văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám.

Đề 2. Bàn về thơ, nhà phê bình văn học người Nga Bi-ê-lin-xki (1811 - 1848) cho rằng "Thơ, trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật".

Anh (chị) suy nghĩ như thế nào về ý kiến trên ? Hãy phân tích và làm sáng tỏ qua các tác phẩm thơ đã học trong SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

Có thể triển khai bài viết với một số ý cơ bản sau đây :

a) Giải thích ý kiến của Bi-ê-lin-xki : "Thơ, trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật" nghĩa là thế nào ? Và tại sao thơ trước hết là cuộc đời, sau đó mới là nghệ thuật ?

Có thể hiểu cuộc đời ở đây chính là nội dung của thơ. Thơ trước hết phải là nội dung cảm xúc. Nhà thơ phải rung động và xúc cảm mãnh liệt trước cuộc đời, sự việc, con người,... Thơ phải mang âm vang của cuộc đời, phải là "cái nhụy của cuộc sống" như Tố Hữu đã nói. Muốn thế nhà thơ trước hết phải sống trong cuộc đời, vì cuộc đời "Chân hoá rễ để hút mùa dưới đất", " Hai tay chín móng bám vào đời" như Xuân Diệu quan niệm. Sau đó mới là nghệ thuật câu chữ, ngôn từ, vần nhịp,... Thơ cần cả hai yếu tố này : nội dung và nghệ thuật, nhưng trước hết vẫn là nội dung cảm xúc. Tại sao ? Vì trước hết nội dung quyết định hình thức. Thứ hai, thơ cần sự chân thực, chân cảm, "cần có một tấm lòng", một chữ "tâm" trước, sau đó mới là cái tài của nhà thơ. Thứ ba, nếu thơ không mang âm vang của cuộc đời thì khó trở thành tiếng nói đồng điệu, thành tiếng lòng của muôn người, khó có được sự cảm thông, chia sẻ, v.v.

b) Chứng minh ý kiến của Bi-ê-lin-xki bằng việc phân tích một số bài thơ đã học ở SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một.

c) Bình luận ý kiến : khái quát về giá trị, ý nghĩa của câu nói, rút ra bài học cho sáng tạo thơ ca.

Đề 3. Cảm hứng đất nước là một trong những cảm hứng sâu đậm của văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945.

Qua các tác phẩm đã học trong SGK *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập một, anh (chị) hãy làm sáng tỏ nhận định trên.

Các nội dung chính cần làm sáng tỏ ở đề này là :

a) Cảm hứng đất nước là cảm hứng về những gì ? (giải thích).

b) Cảm hứng ấy thể hiện sâu đậm trong văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám 1945 như thế nào ? (so sánh, phân tích, chứng minh).

c) Cội nguồn của cảm hứng đất nước và giá trị ý nghĩa của cảm hứng ấy (bình luận).

Đề 4. Nhận xét về con đường thơ Tố Hữu của SGK chủ yếu khẳng định cuộc đời và thơ Tố Hữu gắn chặt với cuộc đấu tranh cách mạng của dân tộc. Muốn làm sáng tỏ được điều đó, người viết cần vận dụng những hiểu biết về Tố Hữu (cả về cuộc đời cũng như thơ ca).

Cần chỉ ra mỗi tập thơ của Tố Hữu là một dấu mốc ghi lại những sự kiện và biến cố lớn lao của cách mạng. Thơ Tố Hữu là tấm gương phản chiếu những

tư tưởng, tình cảm của dân tộc trước những sự kiện, biến cố ấy. Khi chúng mình cần dẫn ra những bài thơ viết trực tiếp về các sự kiện lớn của cách mạng, đất nước như : *Huế tháng Tám, Vui bất tuyền, Từ ấy, Việt Bắc, Hoan hô chiến sĩ Điện Biên, Ta đi tới, Thù muôn đời muôn kiếp không tan, Bác ơi !, Việt Nam máu và hoa, Toàn thắng về ta,...*

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bùi Văn Nguyên – Hà Minh Đức, *Thơ ca Việt Nam (Hình thức và thể loại)*, NXB Khoa học xã hội, H., 1988.
- Trần Đình Sử, *Những thế giới nghệ thuật thơ*, NXB Giáo dục, 1995.
- Nhiều tác giả, *Một thời đại mới trong văn học*, NXB Văn học, H., 1995.
- Nhiều tác giả, *50 năm văn học Việt Nam sau Cách mạng tháng Tám*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 1996.
- Chu Văn Sơn, *Thơ – điệu hồn và cấu trúc*, NXB Giáo dục, 2007.